

Inhoud

Voorwoord

- 1 Lokaal anesthetica?**
Ivo Panhuizen, Marc Snoeck en Geert-Jan van Geffen 11
- 2 Gered door vet!**
Bob Funnekotter en Lea van Wersch 17
- 3 Mixen of puur?**
Martin Hagedaars 25
- 4 'Ik heb het abces goed verdoofd en nog doet het pijn'**
Philipp Lirk, Werner ten Hoope en Markus Hollmann 31
- 5 'Hij zit niet!'**
Muriel Siepel 39
- 6 Wondgenezing en lokaal anesthetica: het maakt toch niks uit!**
Vincent Jongkind en Willem Wisselink 47
- 7 Ik heb in de zenuw gespoten**
Jörgen Bruhn 53
- 8 Dokter, ik ben allergisch voor lokale verdoving**
Katrien Huysmans en Filiep Soetens 59
- 9 Neurologische complicatie na regionale anesthesie**
Jacco Geuze 67
- 10 'Dokter, heeft u die lokale verdoving echt wel onder de knie?'**
Sander Koëter en Keetie Kremers-van de Hei 73
- 11 'Dokter, ik kan geen adem meer...'**
Siu San Oei en Peter Houweling 79
- 12 Even een wondje hechten: hoeveel van wat en waar?**
Leo Geeraedts en Maartje Kruithof 85
- 13 Hoe maak ik van mijn epiduraal een succes?**
Lidy Broekema 89

14 Even stilstaan bij het informed consent <i>Josanne Cox-Brinkman en Rankie ten Hoopen</i>	99
15 Epidurale anesthesie en antistolling <i>Anton Visser</i>	107
16 ‘Gewoon, wat ik altijd geef!’ <i>Ivo Panhuizen en Paul Voorhoeve</i>	115
17 Gevallen tussen het kastje en de muur <i>Stijn Corsten, Keetie Kremers van de Hei en Sander Koëter</i>	121
18 Komt een zwangere vrouw bij de tandarts <i>Henk Brand en Jacques Baart</i>	131
19 Verdoving in, rond, achter of om het oog <i>Chris Mayland Nielsen en Kochoi Wong</i>	137
20 De gepoederde neus <i>Sandra van den Heuvel en Marc Snoeck</i>	145
21 Eén of twee zakken liposuctievloeistof, dokter? <i>Ada Schokkenbroek en Berend van der Lei</i>	151
22 Het ergste achter de rug <i>Jeroen Koenen en Marc Snoeck</i>	157
23 Met geluid haal je de zenuwfunctie eruit! <i>Geert-Jan van Geffen</i>	165
24 Een geladen blok! <i>Will Gerrits</i>	173
25 ‘Dokter, u hoeft mij geen verdoving te geven, ik voel geen pijn’ <i>Albert Dahan, Marieke Niesters en Elise Sarton</i>	183
26 Spoedkeizersnede bij obese zwangere <i>Sarah Devroe en Marc Van de Velde</i>	189
27 Locoregionale anesthesie bij een patiënt met een neurologische aandoening <i>Geert-Jan van Geffen</i>	197
28 Lokaal anesthetica ‘achter’ de hand! <i>René van der Hulst</i>	201

29	Lokaal anesthetica ter bestrijding van angina pectoris	
	<i>Marcus Lancé</i>	207
30	Mamma field block, een alternatieve techniek voor postoperatieve analgesie	
	<i>Patricia Riezebos en Marc Snoeck</i>	213
31	Is er voldoende bewijs voor het epiduraal toedienen van lokaal anesthetica bij thoracoscopische en laparoscopische ingrepen?	
	<i>Harry Gelissen</i>	219
32	Pre-eclampsie en HELLP-syndroom en de anesthesiologische lokale overwegingen	
	<i>Eva Roofthoof, Sarah Devroe en Marc Van de Velde</i>	227
33	Myotoxiciteit	
	<i>Aad Verrips</i>	235
34	Een liesbreukcorrectie onder lokale anesthesie	
	<i>Simon Nienhuijs</i>	241
35	EMLA-gebruik, niet altijd onschuldig	
	<i>Jantien Wieringa en Marlies van Houten</i>	247
36	Obstetrie in de rimboe van Tanzania!	
	<i>Erik Staal</i>	253
37	Komt een dokter bij de botsing...	
	<i>Bas Gerritse en Daan Sep</i>	259
38	Een prikje van de tandarts en het licht ging uit!	
	<i>Hubert Bruins</i>	267
39	Fantoompijn, zou een 'blokje' helpen?	
	<i>Robert van Dongen</i>	273
40	'Off the record' of 'off-label' ?	
	<i>Hans Smit</i>	279
41	De hik! Misschien helpt een prik?	
	<i>Steven Renes</i>	287
42	Zo wordt een wakkere intubatie een fluitje van een cent!	
	<i>Ankie Hamaekers en Sonja Kessner</i>	295

43 Facelift onder lokale anesthesie <i>Jan Fabré</i>	305
44 Lidocaïne intraveneus, gevaarlijk of nuttig? <i>Marjolein Smidt en Markus Hollmann</i>	313
45 Trepanatie onder lokale anesthesie <i>Markus Klimek</i>	319
46 Maligne hyperthermie: zeker beter onder lokale anesthesie? <i>Luc Heytens en Marc Snoeck</i>	327
47 Regionale anesthesie bij een cardiaal belaste orthopedische patiënt <i>Janneke Mulder en Marc Snoeck</i>	335
48 Analgesie op maat <i>Ivo Panhuizen en Karel de Weert</i>	343
49 Oost-Indische doofheid? <i>Mark van Ooijen en Jasmijn Herruer</i>	349
Personalia	355
Register	357

Voorwoord

Vrijwel alle artsen gebruiken lokaal anesthetica (LA) bij het behandelen van diverse aandoeningen op diverse plaatsen in het lichaam. Deze middelen worden toegepast door artsen en tandartsen in zeer verschillende doseringen en samenstellingen. Dit varieert van de tandarts die vele malen per dag kleine hoeveelheden LA gebruikt tot anesthesiologen die LA in grote hoeveelheden doseren voor de verdoving van meestal perifere zenuwen. Zij zijn dan ook het meest bekend met bijwerkingen en complicaties bij het gebruik van deze groep geneesmiddelen. Het is belangrijk om hierover kennis en ervaringen uit te wisselen omdat nevenwerkingen en complicaties bij het gebruik van LA zo weinig voorkomen. Toch kunnen ze ernstige gevolgen voor de patiënt hebben en omdat men er vaak niet op bedacht is, is er op het moment van optreden vaak niet de gewenste kennis en kunde paraat om deze bijwerkingen en complicaties adequaat te behandelen. De aandacht voor LA in het algemeen en speciaal voor lidocaïne, een van de oudste LA, is in de laatste jaren enorm toegenomen vanwege nieuwe inzichten en omdat er nieuwe toepassingen bij moderne operatieve technieken zijn beschreven. Een nieuwe, veelbelovende toepassing is het continu en intraveneus toedienen van lidocaïne voor postoperatieve pijnbestrijding. Door het gebruik van de echografie bij het uitvoeren van perifere zenuwblokkades is de kwaliteit en daarmee het succespercentage van deze blokkades toegenomen. Lokale en regionale anesthesie zijn hierdoor niet alleen effectiever dan voorheen, maar door toediening van LA onder visuele controle vinden minder intravasale injecties plaats waardoor ook de patiëntveiligheid is verbeterd.

De redactie, bestaande uit de plastisch chirurg René van der Hulst en de anesthesiologen Marc Snoeck, Geert-Jan van Geffen en Ivo Panhuizen, heeft er terecht voor gekozen om zich in deze uitgave, met nadruk, niet alleen te richten op anesthesiologen. Door een bijdrage te vragen van de verschillende gebruikers van LA wordt de kennis over en vertrouwdheid met deze geneesmiddelen op een enthousiasmerende wijze vergroot. Alle auteurs en de redactieraad, bestaande uit de chirurgen Bas Wijnhoven, Menno Vriens en Michael Jacobs, zijn dan ook te prijzen voor hun veelzijdige inbreng en medewerking, hetgeen dit boek zo bruikbaar maakt voor alle artsen, tandartsen en voorstelbaar zelfs voor dierenartsen. Door de inmiddels bekende methodiek van 'probleemgeoriënteerd denken', komt deze uitgave over LA zeer goed uit de verf. De verscheidenheid aan casuïstiek, de opzet en uitwerking van de hoofdstukken zijn een leuke en leerzame manier om te onderwijzen.

Al met al geeft dit boek terechte aandacht aan lokaal anesthetica.

Dr. Mathieu Gielen, anesthesioloog en drager van de Carl Koller Award

Personalia

- J.A. Baart, mond-, kaak- en aangezichts chirurg, afdeling Mondziekten, Kaak- en Aangezichts chirurgie VUmc/ACTA, Amsterdam.
- Dr. H.S. Brand, medisch bioloog, afdeling Mondziekten, Kaak- en Aangezichts chirurgie VUmc/ACTA, afdeling Medisch-Tandheelkundige Interactie en de afdeling Parodontologie en Orale Biochemie van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA).
- Dr. A.A. Broekema, anesthesioloog, UMCG, Groningen.
- Prof.dr. J. Bruhn, anesthesioloog, Radboudumc, Nijmegen.
- Dr. H.H. Bruins, tandarts, Ivory & Ivory, Nieuwegein.
- A.A. Corsten, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr.mr. J. Cox-Brinkman, arts (niet praktiserend) en advocaat, Boels Zanders Advocaten, Maastricht.
- Prof.dr. A. Dahan, anesthesioloog, LUMC, Leiden.
- Dr. S. Devroe, anesthesioloog, Universitair Ziekenhuis Leuven, België.
- Dr. R.T.M. van Dongen, anesthesioloog-pijnbehandelaar, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis en Radboudumc, Nijmegen.
- J. Fabré, plastisch chirurg, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- R.P. Funnekotter, anesthesioloog, Máxima Medisch Centrum, Veldhoven.
- Dr. L.M.G. Geeraedts jr., traumachirurg, VUmc, Amsterdam
- Dr. G.-J. van Geffen, anesthesioloog, Radboudumc, Nijmegen.
- H.P.M.M. Gelissen, anesthesioloog-intensivist, VUmc, Amsterdam.
- W. Gerrits, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. B.M. Gerritse, anesthesioloog, Amphia ziekenhuis, Breda.
- J.C. Geuze, anesthesioloog-intensivist, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. M. Hagenaaars, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- A. Hamaekers, anesthesioloog, MUMC+, Maastricht.
- J.M. Herruer, aios Kno, Radboudumc, Nijmegen.
- S.A.S. van den Heuvel, anesthesioloog - pijnbehandelaar, Radboudumc, Nijmegen.
- Dr. L. Heytens, anesthesioloog, Universiteit Antwerpen.
- Prof.dr.dr. M.W. Hollmann, anesthesioloog, AMC, Amsterdam.
- W. ten Hoope, aios Anesthesiologie, Academisch Medisch Centrum, Amsterdam.
- Mr.dr. M.M. ten Hoopen, universitair docent Gezondheidsrecht, Universiteit Maastricht en juridisch medewerker, Boels Zanders Advocaten, Maastricht.
- Dr. M.A. van Houten, kinderarts, Spaarne Ziekenhuis, Hoofddorp.
- Dr. P.L. Houweling, anesthesioloog, Diaconessenhuis Utrecht.
- Prof.dr. R.R. van der Hulst, plastisch chirurg, MUMC+, Maastricht.
- K. Huysmans, anesthesioloog, AZHerentals, Herentals.
- Prof.dr. M.J.H.M. Jacobs, chirurg, MUMC+, Maastricht.
- V. Jongkind, aios Heelkunde, VUmc, Amsterdam.
- S.I. Kessner, anesthesioloog, UMCG, Groningen.
- Dr. M. Klimek, anesthesioloog, ErasmusMC, Rotterdam.
- J.C.F. Koenen, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. S. Koëter, orthopedisch chirurg, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.

- K. Kremers-van de Hei, verpleegkundig specialist Orthopedische Chirurgie, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- M.K. Kruithof, SEH-arts KNMG, VUmc, Amsterdam.
- Dr. M.D. Lancé, anesthesioloog-intensivist, MUMC+, Maastricht.
- Prof.dr. B. van der Lei, afdeling Plastische Chirurgie, Universitair Medisch Centrum, Groningen.
- Dr. P.B. Lirk, anesthesioloog, AMC, Amsterdam.
- J. Mulder, anesthesioloog, Radboudumc, Nijmegen.
- C.C. Mayland Nielsen, oogarts, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. S.W. Nienhuijs, chirurg, Catharina Ziekenhuis, Eindhoven.
- Dr. M. Niesters, aios Anesthesiologie, LUMC, Leiden.
- A.S.S. Oei, aios Anesthesiologie, AMC, Amsterdam.
- M.R. van Ooijen, aios Anesthesiologie, Radboudumc, Nijmegen.
- I.F. Panhuizen, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. S.H. Renes, anesthesioloog-pijnbestrijder, Radboudumc, Nijmegen.
- P.M.L.E. Riezebos, anesthesioloog, Máxima Medisch Centrum, Veldhoven.
- Dr. E. Roofthoof, anesthesioloog, ZNA Middelheim Ziekenhuis en Paola Kinderziekenhuis, Antwerpen.
- Dr. E. Sarton, anesthesioloog, LUMC, Leiden.
- A.A. Schokkenbroek, aios Anesthesiologie ten tijde van schrijven van dit boek, heden huisarts in opleiding (haio), Groningen.
- D. Sep, anesthesioloog-intensivist, Medisch Centrum, Alkmaar.
- M.A.M. Siepel, anesthesioloog, OLVG, Amsterdam.
- Dr. M.L. Smidt, chirurg, MUMC+, Maastricht.
- J.C.A. Smit, ziekenhuisapotheker, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. M.M.J. Snoeck, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- F. Soetens, anesthesioloog-intensivist, AZTurnhout, Turnhout.
- J.F. Staal, chirurg, Slingeland Ziekenhuis, Doetinchem.
- Prof.dr. M. van de Velde, anesthesioloog, UZ, Leuven.
- Dr. A. Verrips, neuroloog-kinderneuroloog-neuromyoloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. W.A. Visser, anesthesioloog, Amphia Ziekenhuis, Breda.
- Dr. P.G. Voorhoeve, kinderarts, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- Dr. M.R. Vriens, chirurg, UMC, Utrecht.
- C.J.M. de Weert, anesthesioloog, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.
- L.J.H. van Wersch, aios Anesthesiologie, Máxima Medisch Centrum, Veldhoven.
- J.W. Wieringa, kinderarts, Medisch Centrum Haaglanden, Den Haag.
- Dr. B. Wijnhoven, chirurg, ErasmusMC, Rotterdam.
- Prof.dr. W. Wisselink, vaatchirurg, VUmc, Amsterdam.
- K.H. Wong, oogarts, Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis, Nijmegen.